

PRÁVNE POSTAVENIE VERITEĽA V AGROPODNIKATEĽSKÝCH VZŤAHOCH PO NOVELE ZÁLOŽNÉHO PRÁVA V SR

LEGAL STATUS OF THE CREDITOR IN AGRARIAN – ENTERPRISE AFTER AMENDMENT OF MORTGAGE LAW IN SLOVAK REPUBLIC

Jana Ďurkovičová

Anotácia:

Záložné právo patrí k najvýznamnejším zabezpečovacím inštitútom súkromného práva. Jeho právna úprava je obsiahnutá v Občianskom zákonníku, ale aj v niektorých osobitných právnych predpisoch. Je všeobecná a treba ju použiť vždy vtedy, ak osobitné predpisy určité otázky týkajúce sa záložného práva neupravujú. Novelou Občianskeho zákonníka (z. č. 526/2002 Z.z.) a z. č. 527/2002 Z.z. o dobrovoľných dražbách došlo k zásadným zmenám a reformovaniu celého záložného práva. Účel a funkcia záložného práva sa však nemenia ani po prijatých zmenách.

Kľúčové slová

záloh, veriteľ, zabezpečenie pohľadávky, dražba, výkon rozhodnutia

Abstract:

Mortgage right belongs to the most important debt guarantees in private law. Its legal regulation is comprised in civil code and special laws as well. The regulation is general and it will be used when special acts do not regulate particular issues. The amendment (Act No 526/2002 Statutory Code) introduced radical changes and reform of the whole Mortgage Law. The aim and function of mortgage law has not changed even after amendment of the civil Code. To introduce a quick practice of the new law, a special act No 527/2002 St. Code on voluntary public sale was adopted.

Keywords:

mortgage, creditor, depositor, debt guarantee, public sale, decision enforcement

ÚVOD

Jednou z kľúčových legislatívnych noriem posledného obdobia, ktorá napomáha zvýšeniu kvality podnikateľského prostredia a hlavne zvýšeniu kvality záväzkovoprávných vzťahov v ňom je novela Občianskeho zákonníka, týkajúca sa v prevažnej miere oblasti záložného práva ako súkromnozabezpečovacieho právneho inštitútu.

Napriek tomu, že SR pristúpila k reforme záložného práva spomedzi krajín strednej a východnej Európy ako jedna z posledných, javí sa právna úprava záložného práva ako veľmi progresívna až revolučná a nadčasová.

Ťažiskové zmeny v oblasti záložného práva, ktoré napomáhajú vytvárať novú kvalitu veriteľsko-dlžníckych vzťahov sú obsiahnuté okrem iného predovšetkým v novom poňatí záložného práva aj ako tzv. neposesorneho práva k hnutelným veciam, ktoré aj po založení môžu zostať vo faktickej dispozícii záložcu, v registrácii záložného práva v Centrálnom registri záložných práv, čo je novinkou v právnom poriadku SR a v neposlednom rade aj vo výsostnom postavení záložného veriteľa.

Zrovnoprávnenie všetkých veriteľov a typov záložného práva je dôležitým predpokladom efektívneho fungovania tohto zabezpečovacieho právneho inštitútu, dôležitým stimulom pre rozvoj podnikania v SR a elimináciou zbytočných a zdĺhavých súdnych sporov.

CIEĽ A METÓDY

Cieľom príspevku je poukázať na vybrané najdôležitejšie právne zmeny v oblasti záložného práva ako univerzálneho právneho inštitútu v obchodnoprávných a občianskoprávných vzťahoch predovšetkým s dôrazom na zmenené, posilnené postavenie záložného veriteľa pri realizácii a výkone záložného práva.

Východiskom pre riešenie danej problematiky je analýza z. č. 526/2002 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov a analýza z. č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona SNR č. 323/1993 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov za pomoci logického a gramatického výkladu uvedenej právnej úpravy.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Záložné právo patrí k najvýznamnejším zabezpečovacím inštitútom súkromného práva. Jeho právna úprava je obsiahnutá v Občianskom zákonníku, ale aj v niektorých osobitných právnych predpisoch. Je všeobecná a treba ju použiť vždy vtedy, ak osobitné predpisy určité otázky, týkajúce sa záložného práva neupravujú. Novelou (z. č. 526/2002 Z. z.) došlo k zásadným zmenám a reformovaniu celého záložného práva. Reformovaná právna úprava sa aplikuje na celú súkromnoprávnu sféru t. j. použije sa na zabezpečenie tak občianskoprávných ako aj obchodnoprávných záväzkov, nakoľko novela zrušila § 299 Obchodného zákonníka, ktorý upravoval niektoré ustanovenia záložného práva s prihliadnutím na obchodné záväzky. To je jeden z významných krokov smerujúcich k zjednoteniu všeobecnej časti záväzkového práva v Občianskom a Obchodnom zákonníku.

Účel a funkcia záložného práva sa nemenia ani po prijatých zmenách. Naďalej slúži veriteľovi na zabezpečenie pohľadávky a jej príslušenstva. Záložné právo plní svoju funkciu tým, že umožňuje, aby veriteľ uspokojil svoju pohľadávku z predmetu zálohu, ak pohľadávka, ktorá ním bola zabezpečená, nebude riadne a včas splnená. Rozlišujú sa teda dve základné funkcie záložného práva a to zabezpečovacia a uhradzovacia. Zabezpečovacia funkcia spočíva v tom, že veriteľ má do splatnosti pohľadávky túto právne zabezpečenú pre prípad, ak dlžník nesplní svoj dlh, a to včas a riadne. Uhradzovacia funkcia znamená možnosť záložného veriteľa záložné právo vykonať a uspokojiť sa zo zálohu.

Po novele záložného práva sa právne postavenie záložného veriteľa v porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou zásadne a výrazne zmenilo. Právna úprava posilnila postavenie záložného veriteľa hlavne v súvislosti s možnými spôsobmi a realizáciou výkonu záložného práva, ak pohľadávka veriteľa zabezpečená záložným právom nie je riadne a včas splnená. Vtedy sa v rámci výkonu záložného práva môže záložný veriteľ domáhať uspokojenia alebo uspokojiť viacerými v zákone uvedenými spôsobmi a to:

- predajom zálohu na dražbe podľa zákona č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách
- núteným predajom zálohu podľa ustanovení najmä Občianskeho súdneho poriadku alebo Exekučného poriadku, prípadne iných osobitných predpisov
- iným spôsobom dohodnutým v zmluve o zriadení záložného práva

Uspokojiť sa a tiež domáhať sa uspokojenia môže záložný veriteľ zo zálohu, jeho súčasti, plodov a úžitkov a príslušenstva, ak zmluva o zriadení záložného práva alebo zákon nestanovujú inak.

Záložný veriteľ sa teda nielenže môže domáhať uspokojenia svojej pohľadávky predajom zálohu podľa osobitných predpisov a to na základe exekučného titulu (toto umožňovala aj predchádzajúca právna úprava), ale priamo v zmluve o zriadení záložného práva si spôsob

uspokojenia môže dohodnúť so svojím záložcom a aplikovať ho na všetky podmienky ich záväzkového vzťahu.

Dalším dôležitým prínosom na zvýšenie účinnosti tohto zabezpečovacieho prostriedku a aj pre právne postavenie záložného veriteľa je novoustanovená možnosť predat' záloh na dobrovoľnej dražbe podľa osobitného zákona (z. č. 527/2002 Z. z.), za splnenia v ňom uvedených podmienok a pružnejšie zrealizovať výkon záložného práva.

Záložný veriteľ totiž podľa novej právnej úpravy už nepotrebuje na uspokojenie zabezpečenej pohľadávky exekučný titul. Ide o prelomový prvok v celom systéme nášho práva tým, že došlo k obráteniu systému ochrany porušených subjektívnych práv na plnenie (nesplnených pohľadávok). Doteraz platila zásada, že proti tomu, kto právo poruší, možno sa domáhať ochrany na orgáne, ktorý je na to povolaný, ak nie je v zákone ustanovené niečo iné, je týmto orgánom súd (§ 4 Obč. zák.). Svojpomocná ochrana subjektívnych práv bola výnimočná, obmedzená iba na prípady, ak hrozil neoprávnený zásah do práva bezprostredne (§ 6 Obč. zák.). Nová úprava záložného práva dáva prioritu ochrany záložného veriteľa svojpomocou¹⁾.

Je pravdepodobné, že pri výkone záložného práva budú potencionálni záložní veritelia uprednostňovať ochranu a postup podľa zákona o dobrovoľných dražbách pred zdĺhavejším súdnym a exekučným konaním.

Posilnenie postavenie záložného veriteľa sa prejavuje aj v tom, že má právo uspokojiť sa zo zálohu aj vtedy, ak je zabezpečovaná pohľadávka už premlčaná. Záložné právo teda platí aj potom, keď dôjde k premlčaniu pohľadávky, ktorá je zabezpečovaná. Premlčanie pohľadávky nespôsobuje zánik záložného práva. Tento nastáva v prípadoch, ktoré sú upravené v § 151 md. Občianskeho zákonníka. Bez exekučného titulu možno uspokojiť zo zálohu aj akúkoľvek peňažnú, ako aj nepeňažnú pohľadávku, ktorej hodnota je určitá alebo kedykoľvek počas trvania záložného práva určiteľná.

Zaujímavým sa javí ustanovenie § 151 h ods. 6 Občianskeho zákonníka, ktoré posilňuje postavenie záložného veriteľa v rámci exekučného konania alebo v rámci súdneho výkonu rozhodnutia, ale zároveň môže vyznieť aj ako obmedzujúce ustanovenie pre niektoré dispozičné práva ostatných vymáhajúcich veriteľov. Konanie o výkon rozhodnutia alebo exekučné konanie na záloh možno totiž viesť iba vtedy, ak oprávneným je záložný veriteľ alebo ak záložný veriteľ s výkonom rozhodnutia alebo exekúciou súhlasí.

Ak by sa záložné právo malo vykonať podľa ustanovení zákona o dobrovoľných dražbách a to vydražením predmetu dražby, ku ktorému bolo zriadené záložné právo, navrhovateľ dražby, ak sám nie je záložným veriteľom, nemôže bez súhlasu záložného veriteľa tento spôsob navrhnúť a zrealizovať.

Ak je navrhovateľom dražby záložný veriteľ, môže byť na predmet dražby zaťažený jeho záložným právom nariadený výkon rozhodnutia alebo exekučné konanie, ale len so súhlasom záložného veriteľa. V tomto prípade je dražobník (osoba, ktorá organizuje dražbu a splňa podmienky ustanovené zákonom a má oprávnenie na prevádzkovanie príslušnej živnosti) povinný upustiť od dražby najneskôr do jej začatia.

Občiansky zákonník dáva možnosť, aby si záložný veriteľ a záložca dohodli v zmluve o zriadení záložného práva aj iný spôsob jeho výkonu ako je predaj na dražbe. Môžu sa predovšetkým dohodnúť, za akých podmienok môže záložný veriteľ predat' záloh mimo dražby. Bude dôležité určiť najmä cenové podmienky, ktoré budú pre záložného veriteľa záväzujúce a ktoré neumožnia, aby sa záloh predal pod cenu. To bude aktuálne najmä vtedy, ak záložný veriteľ bude mať sám záujem na získaní zálohu. V takom prípade bude treba dojednať spôsob a postup ako sa záloh prevedie na záložného veriteľa.

¹ Rumana, I.: Úvaha k ochrane záložcu po novele záložného práva. Justičná revue 55, 2003, č. 4, str. 440, Ministerstvo spravodlivosti SR, ISSN 1335-6461

ZÁVER

Pri reforme záložného práva sa zohľadňovala najmä skutočnosť, aby záložné právo vzniklo rýchlo, jednoducho, aby boli pri jeho zriadení a vzniku zohľadnené čo najnižšie náklady, aby vznikol jednoduchý hodnoverný systém jeho evidencie, každému relatívne dostupný a v neposlednom rade, aby sa posilnilo postavenie záložného veriteľa, ktorý si relatívne rýchlo a pružne bude môcť záložné právo vykonať, teda uspokojiť sa zo zálohu, pretože je to práve záložný veriteľ, ktorý v prospech vyššej kvality konkrétneho záväzkového vzťahu v občianskoprávnej alebo obchodnoprávnej sfére využíva zabezpečovacie právne prostriedky, ktoré zákon upravuje.

Literatúra:

Ficová, S.- Svoboda, J.: Záložné právo vo svetle novelizácie uskutočnenej zákonom č. 526/2002 Z. z. Podnikateľ a právo, 2003, č. 3., str. 2-36, Komora komerčných právnikov SR, Žilina, ISSN 1336-0280.

Plank, K. a kol.: Občianske právo s vysvetlivkami 1. zväzok, IURA EDITION, 1997, str. 265-283, ISBN 80-88715-07-5.

Rumana, I.: Úvaha k ochrane záložcu po novele záložného práva. Justičná revue 55, 2003, č. 4, str. 440-442, Ministerstvo spravodlivosti SR, ISSN 1335-6461.

Zákon č. 526/2002 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoľných dražbách a o doplnení zákona SNR č. 323/1993 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov.

Kontaktná adresa autora:

JUDr. Jana Ďurkovičová, SPU FEŠRR, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra
e-mail: Jana.Durkovicova@fem.uniag.sk